บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องงกระบวนการตัดสินใจคัดเลือกข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี เป็นการศึกษาให้ความสนใจในส่วนของ กระบวนการตัดสินใจ(Decision - making process) คัดเลือกข่าว (news selection) ของสถานโทรทัศน์ไอทีวีเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถแยกออกมาตามข้อสันนิษฐานทั้งสองข้อ และมีทฤษฎีที่มารองรับ ดังนี้

จากข้อสันนิษฐานแรก นั้นมีว่า กระบวนการตัดสินใจคัดเลือกข่าวแต่ละสถานการณ์ แตกต่างกัน

มานน์ (Mann, 1975:20) ระบุว่า การตัดสินใจเป็นการสนองตอบต่อสถานการณ์ของทางเลือก โดยการเลือกทางเลือกนั้นกระทำไปตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ มูดี้ (Moody, 1983:4) ให้ความหมายว่า การตัดสินใจเป็นการกระทำที่ต้องทำเมื่อไม่มีเวลาที่จะหาข้อเท็จจริงอีกต่อไปการหยุดหาข้อเท็จจริง ข้อยุติจะแปรเปลี่ยนไปตามปัญหาที่ต้องการแก้ไข

ไซมอน (Simon, 1960 อ้างในประยูร ศรีประสาธน์ 2536: 201) การตัดสินใจเป็นกระบวนการของการหาโอกาสที่จะหาทางเลือกที่พอเป็นไปได้และการเลือกต่างๆทีมีอยู่ แสดงให้เห็นกิจกรรม 3 ประการ คือ 1) กิจกรรมที่ใช้สติปัญญา อันหมายถึง การเสาะหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาใช้ประกอบการตัดสินใจ 2) กิจกรรมการออกแบบ ซึ่งครอบคลุมการพัฒนา การวิเคราะห์และการเปรียบเทียบแนวทางต่างๆที่จะนำไปสู่แนวทางปฏิบัติ และ 3) กิจกรรมทางเลือก ซึ่งเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ

สรุป การตัดสินใจหมายถึง การกระทำของบุคคลในการเลือกทางเลือกที่อยู่หลายๆทางเลือก โดยการรวบรวมข้อมูลและประเมินข้อมูลและสิ่งประกอบอื่นๆที่สำคัญโดยการเลือกทางที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียวที่สามารถตอบสนองเป้าหมายหรือความต้องการของผู้เลือกเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ จนกระทั่งนำผลของการตัดสินใจไปปฏิบัติ กระบวนการตัดสินใจนั้นสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. วิธีการตัดสินใจแก้ปัญหา (Problem solving) อย่างมีเหตุผลตามลำดับ ดังนี้

1.1 ศึกษาวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของเรื่องที่จะตัดสินใจให้ดี ผู้บริหารต้องทราบถึงเหตุและผลในการตัดสินใจ

1.2 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทุกชนิดทั้งในด้านข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของบุคคลหลายฝ่าย ผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้น

1.3 วิเคราะห์ข้อมูล ควรช่วยให้มองเห็นทางเลือกหลายทางที่จะทำได้จึงควรประมวลทางเลือกเหล่านี้ออกมาให้ชัดเจน พร้อมที่จะเลือกได้เมื่อตัดสินใจ

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ควรช่วยให้มองเห็นทางเลือกหลายทางที่จะทำได้จึงควรประมวลทางเลือกเหล่านี้ออกมาให้ชัดเจน พร้อมทีจะเลือกได้เมื่อตัดสินใจ

1.5 ประเมินคุณค่าของทางเลือกที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพหรือผลดีผลเสียเมื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.6 ขั้นสุดท้าย เลือกทางเลือกที่คิดว่าจะมีผลตรงเป้าหมายที่ตั้งไว้มากที่สุดเท่าที่ประมวลข้อมูลได้จริง

ดิงด์เลจ (Dinklage, อ้างในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2544: 109-112) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกลยุทธการตัดสินใจ พบว่าวิธีแก้ปัญหาโดยใช้การวางแผนอย่างรอบคอบเป็นวิธีการของการตัดสินใจที่สามารถฝึกได้และทำให้มีประสิทธิภาพได้ คาดหวังผลที่เป็นระบบได้ สำหรับขั้นตอนในกลยุทธ์การวางแผนอย่างรอบคอบมีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 “ระบุปัญหาว่าคืออะไร” ในขั้นนี้บุคคลจะต้องทราบเสียก่อนว่า เขาต้องตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องใดและจะต้องตระหนักว่าเขามีสิ่งที่ต้องคิดตัดสินใจ ขั้นนี้เป็นขั้นที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าไม่ตระหนักว่าจะต้องคิดตัดสินใจอะไรแล้ว กระบวนการคิดหาสู่ทางก็จะไม่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การตัดสินใจทุกครั้งจะต้องเกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้มีการตัดสินใจ ข้อมูลที่พูดถึงไม่ใช่ข้อมูลทั่วๆไป แต่ต้องเป็นข้อมูลที่ช่วยในการตัด

สินใจ ดังนั้นบุคคลจึงต้องเรียนรู้ศิลปะแห่งการเข้าใจว่าข้อมูลอะไรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของเขา แหล่งข้อมูลจะได้มาจากไหน และจะได้ข้อมูลนั้นมาอย่างไร นอกจากนี้ข้อมูลบางชนิดอาจจะได้มาจากภายนอก ส่วนข้อมูลบางชนิดจะต้องแสวงหาเองภายใน

ขั้นตอน 3 รู้จักทางเลือกที่มีอยู่ จากการรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ 2 อาจจะทำให้บุคคลเริ่มมองเห็นลู่ทางทางเลือกของเขาได้ชัดเจนขึ้นมาบ้าง ถ้ามีทางเลือกพอสมควรแล้วก็ให้เขาเขียนทางเลือกเหล่านี้ลงบนกระดาษ

ขั้นที่ 4 การชั่งน้ำหนักตัวเลือกแต่ละตัว สำหรับขั้นนี้ จะต้องให้บุคคลพิจารณาว่าในแต่ละทางเลือกมีผลดี ผลเสียอย่างไรบ้าง ผลดีผลเสียในที่นี้หมายถึงที่เกี่ยวกับตัวเขาไม่ใช่ผลดีสำหรับคนอื่นให้บุคคลนำผลดีผลเสียในแต่ละตัวมาชั่งน้ำหนักดูว่า ตัวเลือกตัวใดจะมีน้ำหนักดีกว่าตัวเลือกอื่น

ขั้นที่ 5 การตัดสินใจ ถ้าบุคคลทำในขั้นที่ 4 เรียบร้อยแล้ว ก็พร้อมที่จะตัดสินใจเลือก ในการเลือกของเขาในขั้นนี้ส่วนใหญ่จะเป็นอันดับแรกของตัวเลือกที่ไม่ได้เขียนไว้ในขั้นที่ 4 อย่างไรก็ตาม เขาอาจจะเลือกได้มากกว่า 1 อันดับ ถ้าการเลือกนั้นเป็นความต้องการของเขา

ขั้นที่ 6 ดำเนินการ เมื่อได้ตัดสินใจว่าจะทำอย่างไรเรียบร้อยแล้ว บุคคลก็พร้อมที่จะลงมือดำเนินการตามที่ตัดสินใจไว้ในขั้นที่ 5

ขั้นที่ 7 ทบทวนการตัดสินใจและผลที่ได้รับ เมื่อได้ทำตามที่ได้ตัดสินใจไปแล้วบุคคลจะพบว่า การตัดสินใจเลือกของเขาสามารถช่วยในการแก้ปัญหาจากขั้นที่ 1 หรือไม่ ถ้าไม่พบว่าผลการตัดสินใจได้ช่วยในการแก้ปัญหา เขาก็ยึดอยู่กับการตัดสินใจนั้น

2. วิธีการตัดสินใจแบบ (Strategy of Disjointed Incremental) แบบค่อยเป็นค่อยไปไม่ต่อเนื่อง หรือ การเปรียบเทียบแก้ปัญหาแบบไม่ต่อเนื่อง

เบรย์บรุค และลินด์บลอม (Braybrooke and Lindblom 1963) ได้เสนอแนวคิดในการตัดสินใจที่เป็นวิธีที่องค์กรใช้ตัดสินใจทางสังคม ทำให้สามารถบรรลุถึงผลการประนีประนอมได้ ซึ่งสอดคล้องในด้านการปฏิบัติและเข้ากับสถานการณ์ที่เผชิญอยู่เฉพาะหน้าได้ดี แต่อาจไม่ให้ประโยชน์สูงสุดก็ตามคือการเปรียบเทียบแก้ปัญหาแบบไม่ต่อเนื่อง (Strategy of Disjointed Incremental) เมื่อ

คนเราคิดจะแก้ปัญหาอะไรสักอย่าง เรามักจะเริ่มต้นคิดอย่างวกวนไปมา ซับซ้อน และลึกเกินไปจนยากที่จะเข้าใจ โดยมักจะตั้งกฎเกณฑ์จากภาพรวมของปัญหาที่กำลังแก้เพื่อแสวงหาสิ่งที่ยังไม่รู้ ทำให้อาจมองข้ามที่ไอเดียใหม่ๆความคิดใหม่ๆนี้ซึ่งเรียกว่าการดัดแปลงอาจไม่สามารถแสดงออกมาในรูปของภาษาใดๆ จนกว่าจะถูกกำหนดให้มีชื่อเรียก ซึ่งจุดมุ่งหมายก็คือการรวบรวมการดัดแปลงทั้งหมดให้อยู่ภายใต้ชื่อเรียกว่า การเปรียบเทียบแก้ปัญหาแบบไม่ต่อเนื่อง(Strategy of Disjointed Incremental) มีส่วนประกอบดังนี้

1. การวางโครงร่างกลยุทธ์ (the strategy outlined)

1.1 ทางเลือกที่อิงข้อมูลที่มีอยู่เดิม

นักวิเคราะห์นโยบายมักเริ่มต้นที่จุดใดจุดหนึ่งขอนโยบายซึ่งจะมีเงื่อนไขนโยบาย และจุดมุ่งหมายปัจจุบันอยู่แล้ว จากนั้นจึงหาทางพัฒนาสิ่งเหล่านี้โดยการเรียนรู้ข้อมูลที่มีอยู่เดิมให้ถ่องแท้ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาที่เคยมีประสบการณ์มา หรือตัวอย่างจากสังคมอื่นๆเพื่อพิจารณาหาทางเลือกที่ดีที่สุดโดยใช้จินตนาการ

1.2 การจำกัดทางเลือกที่หลากหลายให้แคบลง

หากนักวิเคราะห์สามารถจำกัดทางเลือกที่หลากหลายและมีความต่างกัน ให้เหลือเฉพาะทางเลือกที่มีความต่างจากเงื่อนไขเดิม แทนที่จะมองจากภาพรวมทั้งหมด ก็จะสามารถคิดค้นไอเดียใหม่ๆได้มากขึ้น ดังคำพูดที่กล่าวว่า *"not ad nibilo as when God created the word" (พระเจ้าไม่ได้สร้างคนให้เหมือนกันทุกแบบ)*

1.3 การจำกัดจำนวนผลลัพธ์ให้กับนโยบายที่หยิบยกมา

ขั้นตอนนี้สำคัญที่สุด คือการจำกัดผลการทดสอบที่สมมุติฐานไว้ เพื่อจะได้กำหนดเป้าหมายได้ง่ายขึ้น

1.4 เปลี่ยนจุดมุ่งหมายให้กลายเป็นนโยบาย

เลือกจุดมุ่งหมายที่มีความเป็นไปได้ เช่น ในประเทศรัสเซียมีจุดม่งหมายที่ต้องการนำเอาประชาธิปไตยเข้ามาสู่สภาพโซเวียตในปีหน้าดังนั้นจึงต้องเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้มากที่สุดมาเป็นนโยบายเพื่อกำจัดความผิดพลาดที่เกินกว่าที่จะทำการเสี่ยง

1.5 การสร้างวิธีปฏิบัติตามนโยบายที่ตั้งไว้

เมื่อได้นโยบายแล้วหลังจากต้องมีการกำหนดโครงการที่จะเกิดขึ้นว่ามีอะไรบ้างเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ รวมทั้งมีการประเมินค่าภายใต้ข้อกำหนดของกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้

1.6 การวิเคราะห์และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

มันเป็นการยากที่พูดถึงจุดเริ่มต้นของส่วนประกอบการปรับปรุงกลยุทธ์และมันก็ยากอีกเหมือนกันที่จะพูดว่าจะนำข้อมูลที่ได้มาสร้างวิธีการปฏิบัติอย่างไร โดยปราศจากการดำเนินการสร้างขั้นตอนของนโยบายก็เลยต้องใช้การประเมินผลในทุกขั้นตอนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากนโยบายเดิม ยกตัวอย่างเช่น นโยบายด้านความมั่นของชาติจีนมีการออกกฎหมายยกเว้นและปรับปรุงในทุก 2-3 ปี โดยคำนึงถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้กับยุคสมัยว่าการเปลี่ยนแปลงมีประโยชน์หรือไม่หร่อถ้าคงเดิมไว้มีประโยชน์มากกว่าที่จะเปลี่ยนแปลงไป

1.7 แก้ไขปรับปรุงจากที่ได้วิเคราะห์และประเมินผลมาแล้ว

เมื่อประเมินของข้อดีข้อเสียในการเปลี่ยนแปลงจากนโยบายเดิมนักวิเคราะห์จำแนกสถานการณ์ออกจากกันว่าสถานการณ์หรือจุดบ่งพร่องที่ควรเอาออกไป ยกตัวอย่างเช่น การขยายอำนาจของสหภาพโซเวียตโดยไม่คำนึกถึงนโยบายต่างประเทศของชาติอื่นจะทำให้เกิดผลเสียจึงต้องเลือกประเมินทางเลือกที่เสี่ยงต่อการถูกต่อต้านออกไปแล้วจึงคิดทางเลือกใหม่ในกระบวนการเดิมอีกครั้งหนึ่ง

1.8 การแบ่งแยกทางสังคมเพื่อการวิเคราะห์และการประเมินผล

วิเคราะห์และประเมินผลกับคนหลายกลุ่มในปัญหาเดียวกันนี้ เช่นนโยบายภาษีจะมีผลกระทบไม่เหมือนกันในแต่ละกลุ่ม

2. ตัวแปรด้านความคิดเห็นทางการเมืองที่มีผลต่อแผนกลยุทธ์

เป็นการง่ายที่เราจะไม่ยอมรับนโยบายต่างๆเพราะอคติทางการเมือง และการแบ่งฝ่ายทางการเมือง ฉะนั้นอย่าเพิ่งไม่ยอมรับเพราะเห็นว่ามันแปลก อย่าเพิ่งเปลี่ยนแปลงอะไรจนกว่าจะสามารถตอบข้อข้องใจได้

เราไม่สามารถสรุปความเปลี่ยนแปลงใดๆจนกว่าจะได้ข้อตกลงระหว่างสังคมที่อนุรักษ์นิยม และสังคมที่มีความคิดก้าวหน้า จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรับฟังทั้ง 2 ฝ่ายในสังคมแต่ต้องระมัดระวังถึงจุดประสงค์ของทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งนี้ต้องใช้การเจรจาประนีประนอมเพื่อหาจุดยืนตรงกลางระหว่าง 2 ความคิด

หลักการที่ควรคำนึงถึงในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดมาเป็นนโยบาย

1. นักวิเคราะห์มักจะเลือกจะเลือกจุดประสงค์ที่คุ้มค่าต่อการเสี่ยงและเป็นรูปธรรมและสามารถทำได้จริง

2. เปรียบเทียบระหว่างจุดประสงค์ใหม่กับนโยบายที่มีอยู่แล้วถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นและผลประโยชน์ที่จะได้รับจากจุดประสงค์ใหม่

3. ขณะที่นักคิดหาจุดกึ่งกลางระหว่างข้อดีและข้อเสียเขาก็จะพยายามประมินถึงจุดประสงค์เพื่อจะเลือกจุดที่ดีที่สุดไปกำหนดนโยบาย

เมื่อเราทราบถึงกระบวนการวิธีการตัดสินใจแล้วนั้นในข้อสันนิษฐานที่สองที่มีว่าในแต่ละขั้นตอนให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดกระบวนการคัดเลือกดังกล่าวไม่เหมือนกัน ในขั้นตอนนี้ขอนำเสนอ เรื่อง ข่าว ก่อน

ข่าว คือ การบอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะเมื่อเหตุการณ์เหล่านั้นมีผลกระทบต่อสังคม การเมือง หรือสาธารณชน เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับข่าวแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบคำตอบจากคำถามเหล่านี้ คือ มีอะไรเกิดขึ้น ใครมีส่วนเกี่ยวข้อง เกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้นเมื่อไร ทำไมจึงเกิดขึ้นและผลกระทบอย่างไร

Robert Park ได้ให้ความสำคัญอย่างมากในเรื่องคุณสมบัติสำคัญของข่าว ซึ่งได้มีการเปรียบเทียบข่าวกับรูปแบบความรู้อื่น เช่น ประวัติศาสตร์เป็นการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ส่วนข่าวนั้นตั้งอยู่ระหว่าง "เรื่องราวที่เป็นที่รู้จัก" กับ "เรื่องราวที่ให้ความรู้" เมื่อมีการเปรียบเทียบข่าวกับประวัติศาสตร์แล้ว สามารถกลั่นกรองได้เป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

***ข่าวเป็นเรื่องของเวลา เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสดๆ และเกิดขึ้นบ่อยๆ

***ข่าวมีลักษณะที่ไม่เป็นระบบ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเลย ซึ่งก็ไม่หน้าที่ของข่าวที่จะตีความปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านั้น

***ข่าวมีลักษณะเกิดและตาย ข่าวจะมีชีวิตอยู่ในขณะที่เหตุการณ์นั้นๆ กำลังเป็นข่าว เพื่อจุดมุ่งหมายในการบันทึกและอ้างอิง แต่ต่อมาก็จะมีรูปแบบความรู้แบบอื่นๆ เข้ามาแทนที่ข่าว

***เหตุการณ์ที่ถูกนำมาเป็นข่าวควรจะเป็นเรื่องที่ผิดปกติ และไม่คาดคิดมาก่อน ซึ่งมีความสำคัญมากกว่าที่จะคิดว่าข่าวนั้นมีความเป็นจริงขนาดไหน

***นอกเหนือจากลักษณะที่ไม่คาดคิดมาก่อนแล้ว ข่าวยังอาจถูกกำหนดลักษณะโดยคุณค่าของข่าว ซึ่งมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับความสนใจของผู้รับด้วย

***ข่าวมีลักษณะชี้นำและกำหนดแนวทางความสนใจของผู้รับ แต่ข่าวไม่ใช่รูปแบบการให้ความรู้โดยตรง

***ข่าวเป็นสิ่งที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้

การแบ่งประเภทของข่าว (Category of News)

ข่าวที่ปรากฏอยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุหรือโทรทัศน์ มีมากมายหลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคิดทัศนะ ประสบการณ์และการถือปฏิบัติของผู้จำแนกเป็นสำคัญดังนี้

1.แบ่งตามระดับของข่าว

1.1 ข่าวหนัก หมายถึง ข่าวที่ให้สารประโยชน์ สร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นเรื่องราวที่ค่อนข้างยาก จึงต้องอาศัยความคิด ความรู้ ความสนใจ และต้องมีภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ จึงจะเข้าใจ ได้แก่ ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ ต่างประเทศ แรงงาน การศึกษา ศาสนา และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

1.2 ข่าวเบา หมายถึง เรื่องราวที่เน้นให้เกิดความบันเทิง สบายใจ มากกว่านำไปขบคิด เหมือนข่าวหนัก เป็นข่าวที่คนทั่วไปให้ความสนใจ เพราะเป็นข่าวที่เข้าใจง่ายและมักเน้นให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม มากกว่าให้ความรู้และการศึกษา ได้แก่ ข่าวอาชญากรรม ข่าวสังคมบันเทิง หรือข่าวตลกขบขัน

2. แบ่งตามการตอบสนองผู้รับสาร แบ่งเป็น

2.1 Immediate-reward News หมายถึง ข่าวที่เนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดความพอใจแก่ผู้อ่านทัน ภายหลังการอ่าน ฟัง หรือเป็นข่าวที่ผู้รับสารมีปฏิกิริยาตอบสนองทันที เช่น ข่าวที่ตื่นเต้นหวาดเสียว ข่าวที่ให้ความสนุกสนาน ได้แก่ ข่าวอุบัติเหตุ อุบัติภัย ข่าวสังคมซุบซิบต่างๆ เทียบได้กับ “ข่าวเบา” ตามระดับของข่าว

2.2 Delay-reward News หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาสาระที่ต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจเพื่อสร้างความเข้าใจในข่าวเสียก่อน ผู้รับสารจึงเกิดอารมณ์ตอบสนองช้ากว่า Immediate-reward เช่น ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา ข่าวการบริหาร เป็นต้น เทียบได้กับ “ข่าวหนัก” ตามการแบ่งตามระดับของข่าว

นอกจากนี้ยังได้แบ่งประเภทของข่าวไว้อีก คือ ข่าวสั้น ซึ่งเป็นข่าวที่เพิ่งเกิดขึ้นสดๆ ร้อนๆ ข่าวที่อยู่ระหว่างการติดตาม และข่าวต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีลักษณะของข่าวที่ถูกแบ่งโดยใช้เวลา

เป็นตัวกำหนดก็คือ ข่าวก่อนตารางเวลา เป็นเหตุการณ์ประจำวันซึ่งได้มีการวางแผนไว้ก่อน การทำข่าวสามารถวางแผนได้ล่วงหน้า ข่าวที่ไม่ได้มีในตารางเวลา เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดคิดและต้องเผยแพร่ทันที และ ข่าวที่ไม่ได้ใช้ตารางเวลากำหนด ส่วนใหญ่เป็นข่าวเบา ซึ่งไม่ได้ผูกติดกับเงื่อนไขด้านเวลา สามารถเก็บหรือนำออกมาใช้ตามความเหมาะสม ได้สรุปประเภทของข่าวตามเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับเวลาไว้ในตาราง

ตารางที่ 1 : ประเภทของข่าวตามเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับเวลา

ประเภทของข่าว	วางแผนล่วงหน้า	ไม่มีการวางแผน	ไม่ใช้เวลากำหนด
ข่าวหนัก	●	●	
ข่าวเบา			●
ข่าวสั้น		●	
ข่าวติดตาม		●	
ข่าวต่อเนื่อง	●	●	

กระบวนการการทำข่าว

แนวคิดเกี่ยวกับการคัดเลือกข่าวสารหรือ Gatekeeping เป็นกิจกรรมที่น่าจะให้ความสนใจเนื่องจากทำให้เราทราบถึงคุณค่าของข่าว โดยตัวแปรสำคัญนั้นมักขึ้นอยู่กับองค์กร และผู้รับสาร

ปัจจัยที่มีผลต่อการคัดเลือกข่าว 3 ประการ คือ

1.ปัจจัยด้านองค์กร เป็นปัจจัยที่พบได้มากที่สุดและยากที่จะหลีกเลี่ยง มักจะมีเรื่องอุดมการณ์ทางความคิดเข้ามาเกี่ยวข้อง

2.ปัจจัยเกี่ยวกับประเภทของข่าว การเลือกเหตุการณ์ที่เข้ากับความคาดหวังของผู้รับ (สามารถเข้ากันได้กับเหตุการณ์ที่มีมาแล้วในอดีต) ต้องอยู่ภายในขอบเขตที่ยอมรับได้ เป็นข่าวที่มีคุณค่า และต้องการที่จะสร้างสมดุลระหว่างข่าวประเภทต่าง ๆ

3.ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม คุณค่าของข่าวที่อยู่ในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นปกครอง คนใหญ่คนโต เพราะเชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่ในความสนใจของประชาชน

กระบวนการการทำข่าวสามารถแบ่งออกได้ 2 แนวความคิด ดังนี้

เหตุการณ์ ▶ เกณฑ์การเลือกข่าว ▶ เหตุการณ์ ▶ รายงานข่าว

แนวความคิดแรกมีลำดับขั้นตอน คือ เริ่มจากเหตุการณ์ต่างๆ ในโลกที่เกิดขึ้นอย่างไม่สามารถคาดการณ์ได้และเป็นเหตุการณ์ที่แปลกไปจากภาวะปกติ สื่อมวลชนจะมีการตอบสนองโดยการนำเกณฑ์การเลือกข่าวเข้าไปจับ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวต้องมีความสำคัญต่อสาธารณชน แล้วนำพฤติกรรมการคัดเลือกข่าวตามความสนใจของแต่ละคน

ความสนใจในข่าว ▶ เกณฑ์การเลือกข่าว ▶ เหตุการณ์ ▶ รายงานข่าว

เป็นแนวความคิดที่สองที่เริ่มต้นจากการที่รู้ว่าเรื่องใดเป็นที่สนใจของประชาชน แล้วนำความสนใจนั้นมาเป็นเกณฑ์ในการเลือกข่าว รวมทั้งนำข้อบังคับหรือข้อเรียกร้องขององค์กร รวมทั้งประเภทของข่าวเข้ามามีบทบาทในการร่วมพิจารณาด้วย เหตุการณ์ที่ถูกนำมาเป็นข่าวจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อสอดคล้องกับเกณฑ์การเลือกข่าวเท่านั้น การรายงานข่าวก็จะต้องเขียนให้เข้ากับเกณฑ์ของข่าวที่องค์กรได้ระบุไว้ ไม่ใช่เขียนโดยอ้างความเป็นจริงที่เกิดขึ้น หรือเขียนตามที่ผู้รับต้องการเท่านั้น

ลักษณะเนื้อหาและรูปแบบของข่าว

แบ่งออกได้เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1.ข่าวและเรื่องราวที่ผู้คนสนใจ

ถ้าพิจารณาถึงคุณลักษณะของข่าวตามแนวความคิดของ Breed แล้ว จะเห็นได้ว่ามีความตรงข้ามกับเรื่องราวที่ผู้คนสนใจ กล่าวคือ การเป็นข้อมูลที่เป็นจริงเป็นจัง ส่วนเรื่องราวที่ผู้คนสนใจนั้นเป็นเรื่องทีเกี่ยวกับความบันเทิง เป็นเรื่องของบุคคล และเป็นเรื่องที่กระตุ้นอารมณ์ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ยากที่จะแยกกันอย่างเด็ดขาด

2.การเล่าเรื่อง กับการรายงานความเป็นจริง

รูปแบบของข่าวถือหลักเรื่องความเป็นกลาง เป็นการแสวงหาความถูกต้องและความเป็นจริง ภาษาของข่าวมีลักษณะเป็น “เส้นตรง” กล่าวคือ เป็นการรายงานเหตุการณ์ทิศทางเดียวโดย

การให้ข้อมูลข่าวสาร การอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การยกคำพูดของผู้อื่นมาอ้าง และมีการถกเถียงในประเด็นต่างๆ ภาษาเป็นรูปแบบการนำเสนอที่เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ง่าย

3.เรื่องราวที่น่าสนใจ

เรื่องราวที่น่าสนใจหรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ความน่าสนใจก็คือ องค์ประกอบของข่าว ข่าวที่ได้จะมีลำดับความสำคัญหรือคุณค่าความเป็นข่าวได้นั้น จำเป็นต้องมีองค์ประกอบ ซึ่งข่าวที่ได้มานั้นอาจมีหลายองค์ประกอบหรือไม่ครบ ดังต่อไปนี้

3.1 ความรวดเร็ว หรือความสดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

3.2 ความใกล้ชิด

3.3 ความสำคัญหรือความเด่น

3.4 ผลกระทบกระเทือน ผลสืบเนื่อง หรือผลลัพธ์จากข่าว

3.5 ความขัดแย้ง

3.6 ความแปลกประหลาดหรือความผิดปกติ

3.7 ความมีเงื่อนงำ

3.8 ความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของมนุษย์

3.9 อารมณ์ สัญชาติญาณหรือความเร้าใจมนุษย์

3.10 เพศ

3.11 ความตลกขบขันของชีวิต

แนวคิดเรื่องผู้กรองสารนี้ มาจากข้อเขียนของ เคิร์ท เลวิน ซึ่งให้ข้อสังเกตว่า ข่าวสารมักจะไหลผ่านช่องทางต่าง ๆ อันประกอบด้วยบริเวณประตูที่มีการปล่อยหรือกักข่าวสารใด ๆ ตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ตั้งไว้ หรือโดยวินิจฉัยของผู้กรองสารว่าจะยอมให้ข่าวสารใดไหลผ่านไปได้หรือไม่

จากข้อเขียนของแบกดิเคียน นักข่าวและบรรณาธิการจะตัดสินใจเลือกข่าวอย่างไร ขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 ประการ คือ

1. หลักที่ยึดถือในการบริหาร

2. การมองโลกของความจริง และนิสัยของคน นั่นคือ มองผู้อ่านว่าผู้อ่านต้องการอะไร และมีความปรารถนาอย่างไร

3. ค่านิยม ซึ่งยึดถือโดยกองบรรณาธิการ ที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพมีมาตรฐานทางด้านความยุติธรรมและเป็นที่ยอมรับในวิชาชีพ นั่นคือ เขาจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าว อะไรที่ผู้อ่านในหมู่คณะของเขาควรจะได้

4. การประเมินค่าของข่าวสาร โดยการแข่งขันของสื่อ

5. ค่านิยมส่วนตัว และนิสัยแปลก ๆ ของบรรณาธิการ เช่น ถ้าบรรณาธิการกลัวหรือไม่ชอบอะไรบางอย่าง เขาจะไม่อนุญาตให้สิ่งที่เขาไม่ชอบปรากฏในข่าว หรือตีพิมพ์ในหนังสือเด็ดขาด

สำหรับแนวคิดเรื่องผู้กรองสาร (Gatekeeper Approach) ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการวิจัยเพื่อตรวจสอบว่า ในกระบวนการคัดเลือกข่าวของฝ่ายข่าวไอทีวีนั้น บรรณาธิการข่าวเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจคัดเลือกหรือปฏิเสธข่าวจริงหรือไม่ หรือว่าในบางโอกาสบรรณาธิการข่าวไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้กรองสารเลย ไม่มีโอกาสที่จะคัดเลือกข่าวใด ๆ จำเป็นต้องปล่อยให้ทุกข่าวที่มีอยู่ออกอากาศทั้งหมด

ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่องกลยุทธ์ในการตัดสินใจ เพื่อศึกษาว่าในกระบวนการคัดเลือกข่าวเพื่อออกอากาศประจำวันในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกไว้ 3 สถานการณ์ คือ

1.ในช่วงวันที่ 14 สิงหาคม 2547 – วันที่ 26 สิงหาคม 2547 ในช่วงที่มีการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก

2. ในช่วงวันที่ 27 สิงหาคม 2547 – วันที่ 1 กันยายน 2547 ในช่วงที่มีข่าวการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ 47 และ การแข่งขันกีฬาโอลิมปิก

3. ในช่วงวันที่ 4 กันยายน 2547 – 9 กันยายน 2547ในช่วงที่สถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศสิ้นสุดลง

เพื่อตอบคำถามของการวิจัยว่านักข่าวหรือบรรณาธิการใช้การตัดสินใจแบบใดในสถานการณ์เช่นใด ในการคัดเลือกข่าวในแต่ละขั้นตอน และกระบวนการทำงานของโครงสร้างสื่อที่เป็นเอกชนทำงานอย่างไร

ในการผลิตงานสื่อสารมวลชนนั้นประชาชนทั่วไปมักจะมองว่า เนื้อหาที่ส่งไปถึงประชาชนนั้นองค์กรสื่อมวลชนได้ผลิตขึ้นมาโดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนหรือเกิดจากนโยบายและความต้องการขององค์กรผู้ผลิต แต่แท้จริงแล้วในการผลิตงานสื่อสารมวลชนต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมในสังคมต่าง ๆ มากมาย เพราะสื่อมวลชนก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบในสังคม เป็นตัวเชื่อมทำให้เกิดการรวมตัวกันของทุกส่วนในสังคมและพยายามตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในสังคม ด้วยเหตุนี้การปฏิบัติงานขององค์กรสื่อสารมวลชนจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งอาจเป็นแรงกดดันต่อภาระหน้าที่และเป็นการสร้างบรรทัดฐานให้ผู้ทำงานด้านสื่อมวลชนแต่ละประเภทไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ฯลฯ มักมีมิติของตัวเองทั้งในแง่ของระบบการจัดการ เวลาและสถานที่ พร้อม ๆ กับยังถูกจำกัดโดยกรอบต่าง ๆ ทางสังคมอีกด้วยเดนิส แมคเควล (Denis McQuail) กล่าวว่า สถาบันสื่อสารมวลชนมีหน้าที่หลัก คือ การผลิต (Production) การผลิตขึ้นมาใหม่ (Reproduction) และการเผยแพร่ (Distribution) ข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนทั่วไปในฐานะผู้รับสาร นอกจากนั้น แมคเควลได้สรุปถึงปัจจัยที่เข้ามามีผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ[1]

1.องค์ประกอบภายในองค์กร ซึ่งสามารถแบ่งย่อย ๆ ออกได้ เป็น 3 ระบบ คือ

- เทคโนโลยี
- ระบบการบริหารจัดการ
- ความสามารถทางวิชาชีพของบุคลากร

2. องค์ประกอบแวดล้อมขององค์กร เนื่องจากองค์กรสื่อมวลชนเป็นรูปแบบที่เป็นตัวเป็นตนของสถาบันสื่อมวลชน ซึ่งเป็นสถาบันสังคมย่อย ๆ สถาบันหนึ่ง ดังนั้นการทำงานขององค์กรสื่อหนึ่ง ๆ จึงต้องโยงใยอยู่กับสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่นการควบคุมจากด้านการเมืองและกฎหมายการควบคุมจากเจ้าของทุนหรือเจ้าของสินค้าที่นำมาโฆษณาในสื่อสถาบันต่าง ๆ ในสังคม เช่น สถาบันศาสนา โรงเรียน ฯลฯ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมคู่แข่งขัน องค์กรข่าวสารข้อมูล สภาวะของสภาพเศรษฐกิจในแต่ละช่วงเวลาความต้องการ ความสนใจของผู้รับสาร

หากพิจารณาจากแนวคิดของ เดนิส แม็คเควล สามารถอธิบายปัจจัยต่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานของสื่อมวลชนได้ดังนี้

---

[1]Mcquail D., Mass Communication Theory อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรสโพรดักส์, 2542), น. 116.

1. ปัจจัยภายใน หมายถึง ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในตัวองค์กรสื่อสารมวลชน ได้แก่

- การจัดการ (Management) หมายถึงการบริหารงาน และนโยบายการผลิตงานขององค์กรสื่อสารมวลชน ซึ่งเนื้อรายการขององค์กรสื่อสารมวลชนต้องนำเสนอให้สอดคล้องกับนโยบายนั้น

- เทคโนโลยี (Technology) เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตและการเผยแพร่รายการ โดยในการผลิตรายการนั้นต้องคำนึงว่า อุปกรณ์การผลิตมีสมรรถภาพเพียงใด เพียงพอหรือไม่ นับตั้งแต่การรับข่าวเข้ามายังสถานี ตลอดจนกระบวนการผลิตข่าวและการเผยแพร่ออกอากาศ

- ความสามารถทางวิชาชีพ (Media Professional) หมายถึง แนวความคิดพื้นฐาน ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของทีมงานฝ่ายผลิตรายการ

2. ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยที่เกิดจากภายนอกตัวองค์กรสื่อมวลชน และมีอิทธิพลโดยตรง หรือโดยอ้อมต่อกระบวนการผลิตรายการขององค์กร เป็นสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามสถานการณ์ในช่วงเวลานั้น ๆ ได้แก่

2.1 แรงกดดันทางสังคมและการเมือง (Social and Political Pressure) หมายถึง การผลิตงานขององค์กรสื่อมวลชน ต้องถูกควบคุมจากกฎหมาย พระราชบัญญัติ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้ บัญญัติขึ้น รวมถึงกลุ่มองค์กรทางสังคมต่าง ๆ ที่รวมตัวกัน เพื่อเรียกร้อง คัดค้าน หรือเสนอแนะ ให้องค์กรสื่อสารมวลชนเสนอหรือไม่เสนอเหตุการณ์ใด

2.2 แรงกดดัน ทางเศรษฐกิจ (Economic Pressure) ได้แก่

- คู่แข่งขัน (Competitors) ในการผลิตงานขององค์กรสื่อสารมวลชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตรวจสอบการผลิตงานของคู่แข่งอื่น ๆ ในสื่อประเภทเดียวกันว่า นำเสนอในแง่มุมใด หรือมีข่าวใดที่ยังไม่นำเสนอเพื่อหลีกเลี่ยง การนำเสนอที่คู่แข่งขันอื่น ๆ ให้ความสำคัญเพื่อจะได้ไม่นำเสนอซ้ำ หรืออาจจะนำเสนอในรายละเอียดที่ลึกและชัดเจนกว่า

- หน่วยงานด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Agencies) หมายถึง หน่วยงานที่ให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร หรือสำนักข่าว ซึ่งจะมีทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นแหล่งของข้อมูลข่าวสารที่องค์กรสื่อสารมวลชนจะติดต่อมา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการผลิตงานเสนอต่อประชาชน

- ผู้โฆษณา (Advertisers) เป็นผู้สนับสนุนกิจการขององค์กรสื่อสารมวลชนด้านรายได้ ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหารายการต่าง ๆ ขององค์กรสื่อสารมวลชนจะต้องไม่กระทบหรือนำเสนอเหตุการณ์ในแง่ลบต่อผู้โฆษณา จึงกล่าวได้ว่าการโฆษณามีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเสนองานขององค์กรสื่อสารมวลชน

- เจ้าของผู้ถือหุ้น (Owners) การผลิตงานสื่อสารมวลชนจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อเจ้าของและผู้ถือหุ้น แต่ในทางกลับกันจะเป็นการนำเสนอในแง่ประชาสัมพันธ์และสนับสนุนองค์กรของตนเอง หรือองค์กรอื่น ๆ ที่ผู้ถือหุ้นไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

- สภาพแรงงาน (Unions) การรวมตัวกันเป็นกลุ่มของพนักงานองค์กรสื่อสารมวลชน เพื่อเรียกร้องในสิ่งที่ต้องการ

2.3 แหล่งข้อมูลเหตุการณ์และวัฒนธรรม (Events constant information and culture supply) ในการผลิตงานสื่อสารมวลชนทีมงานฝ่ายผลิตได้นำเสนอเหตุการณ์ที่สดใหม่ และกำลังอยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป ซึ่งได้นำข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้งแหล่งข่าวโดยตรงมาสร้างเป็นประเด็นในการนำเสนอ โดยต้องอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมสังคมนั้น ๆ

2.4 ความสนใจและความต้องการของผู้รับสาร (Audience interest / demand) องค์กรสื่อสารมวลชนต้องนำเสนอเนื้อหาเพื่อตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้รับสารเป็นหลัก

ดังนั้นการที่องค์กรสื่อสารมวลชน ถูกควบคุมอยู่ในระดับต่าง ๆ ของสังคมทั้งปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร ดังนั้นองค์กรสื่อสารมวลชนจึงไม่สามารถปฏิบัติงานโดยอิสระด้วยตัวของตัวเอง แต่ต้องดำเนินอยู่ท่ามกลางแรงกดดันจากตัวแปรต่าง ๆ ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภาย

นอก ที่สงผลต่อการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและหลักการในการปฏิบัติงานขององค์กร โดยสามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1
องค์กรสื่อมวลชนท่ามกลางสภาวะแวดล้อมทางสังคม

ที่ ม า : Denis McQuail, Mass Communication Theory: An Introduction, Third Edition (London: Sage Publication, 1994), pp.190-191 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรสโพรดักส์, 2542), น. 117.

แต่หากจะพิจารณาโดยสรุปแล้ว โดยภาพรวมองค์กรสื่อสารมวลชนก็มีลักษณะร่วมกับเช่นเดียวกับองค์กรอื่น ๆ ทั่วไป กล่าวคือประกอบไปด้วยส่วนประกอบ 2 ส่วนใหญ่ คือ องค์ประกอบทั่วไปขององค์กร และส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับคนทำงาน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตงานขององค์กรสื่อมวลชนได้ดังนี้[2]

---

[2] กาญจนา แก้วเทพ, การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรสโพรดักส์, 2542), น. 120-125.

1. ธรรมชาติและขนาดขององค์กร เนื่องจากสื่อมวลชนประกอบด้วยสื่อในหลายประเภท ดังนั้นองค์กรที่ทำงานกับสื่อจึงมีความหลากหลายตามไปด้วย เช่น องค์กรหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งสื่อแต่ละชนิดมีธรรมชาติของกระบวนการด้านสื่อสารที่แตกต่างกัน มีหน้าที่ และภาพลักษณะเฉพาะตัว ดังนั้นธรรมชาติขององค์กรที่ผลิตสื่อจึงมีความแตกต่างกันไปด้วย นอกจากธรรมชาติที่มีความแตกต่างกันแล้ว ขนาดขององค์กรก็จะเป็นตัวกำหนดลักษณะอื่น ๆ ขององค์กรด้วย เช่น ความสัมพันธ์ภายในองค์กรขนาดใหญ่ และองค์กรขนาดเล็กจะไม่มีความเหมือนกัน กระบวนการจัดการทำงานก็มีความแตกต่างกัน

2. จุดมุ่งหมาย เป้าหมายขององค์กรและประเภทเนื้อหาที่ผลิตเป้าหมายขององค์กรอาจจะมีทั้งเป้าหมายในลักษณะเปิดเผยให้เป็นที่รับรู้ได้ทั่วกันกับเป้าหมายซ่อนเร้นที่ไม่ได้ประกาศไว้ เช่น เป้าหมายของการหวังผลกำไร และเป้าหมายที่ไม่ได้หวังผลกำไร เป็นต้น ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้วองค์กรสื่อมวลชนมักจะมีเป้าหมายหลายด้านด้วยกัน คือต้องเป็นองค์กรที่ต้องทำตามหน้าที่ บทบาทของสื่อมวลชน ขณะเดียวกันก็ต้องการประสบความสำเร็จทางธุรกิจด้วย เช่นมีรายได้ มีผลกำไร ต้องริเริ่มงานด้วยความสร้างสรรค์แปลกใหม่

3. ภารกิจและการแบ่งงานกันทำส่วนใหญ่แล้วลักษณะขององค์กรสื่อมวลชน มักจะมีหน่วยงานย่อย หรือแผนกย่อยต่าง ๆ จึงต้องมีกลไกในการดำเนินงานแต่ละหน่วยงานย่อยแตกต่างกัน

4. กลุ่มเป้าหมายคือใคร องค์กรสื่อมวลชน มักจะมีกลุ่มเป้าหมายซึ่งหมายความรวมถึงกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลประโยชน์จากองค์กร เช่น จำนวนผู้ชมรายการ ผู้รับสาร บริษัทลูกค้า หน่วยงานรัฐ ผู้ถือหุ้น หรือเจ้าของธุรกิจ ฯลฯ สิ่งสำคัญที่ต้องศึกษาถึงเรื่องเหล่านี้ คือ การจัดลำดับความสำคัญในแต่ละเรื่องนั้น เป็นอย่างไร

5. ประเภทของคนทำงานประเด็นการศึกษาด้านบุคลากรนั้น อาจดูได้จาก ทักษะด้านต่าง ๆ ของบุคลากรในองค์กร การฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญ รวมไปถึงเรื่องของความพึงพอใจในการทำงาน เช่นบรรยากาศการทำงาน และความหน้าของการทำงาน

6. ความสัมพันธ์ขององค์กรกับหน่วยงานของรัฐ และส่วนอื่น ๆ ของสังคม การศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ขององค์กรสื่อมวลชนนั้น เนื่องจากว่าองค์กรสื่อมวลชน ไม่อาจดำเนินการได้ตามลำพัง แต่ต้องทำงานท่ามกลางองค์กร หน่วยและสถาบันอื่น ๆ ในสังคม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นองค์กรสื่อมวลชนถือได้ว่าเป็นสถาบันหนึ่งในสถาบันทางสังคม ซึ่งต้องอยู่ภายใต้กรอบและข้อจำกัดต่าง ๆ อาทิ แนวทางนโยบายขององค์กร การดำเนินทางธุรกิจ การควบคุมจากสถาบันต่าง ๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และบรรทัดฐานทางกฎหมาย ดังนั้นพันธะกิจต่าง ๆ ของสื่อมวลชนจึงสะท้อนถึงกรอบการทำงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงานของสื่อมวลชน เช่นเดียวกับกระบวนการคัดเลือกข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวาระหรือการกำหนดเรื่องพิจารณา (agenda – setting) ส่วนใหญ่ศึกษาในประเด็นหัวข้อทางการเมือง และผลที่ออกมาชี้ให้เห็นว่า สื่อมวลชนมีพลังสำคัญมากในการกำหนดวาระ ประเด็นสำคัญของเรื่อง การศึกษาของ Asp,K (อ้างในอรนุช เสิศจรรยารักษ์ , 2528 , น. 15) เรื่อง The struggle for the : party agenda , media agenda , and voter agenda in the 1979 Swedish election campaign .Communication Reseacrh 10(3) : 333-335, July 1983. ผลการศึกษาของ Asp,K. พบว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลมากในการกำหนดวาระประเด็นสำคัญเรื่องในการจูงใจให้คนมาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าการกำหนดประเด็นสำคัญของเรื่องจากพรรคการเมือง

อย่างไรก็ตามแนวคิดในกำหนดวาระ(agenda-setting) สามารถนำไปใช้กับการศึกษาประเด็นปัญหาสำคัญซึ่งไม่ใช่หัวข้อทางการเมืองได้ ตามที่ Gadir , S ได้ศึกษา Media agenda-setting in Australia : the rise and fall of public issue. Media Information Australia no.26 : 13-23. Nov. 1982 (Communication Abstract , Vol. 6 No. 2, June 1983) (อ้างใน อรนุช เสิศจรรยารักษ์, 2528 น. 15) ผลการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากหนังสือพิมพ์ 5 ฉบับ สถานีวิทยุ 6 สถานี สถานีโทรทัศน์ 4 สถานี ในซิดนีย์พบว่า 1. การกำหนดว่าระหรือกำหนดเรื่องพิจารณา (agenda-setting) โดยประชาชนจะมั่นคงยืนนานกว่าการกำหนดวาระโดยสื่อมวลชน 2. ปัญหาเรื่องการว่างงาน ภาวะเงินเฟ้อจะเป็นประเด็นปัญหาสำคัญซึ่งจัดไว้เป็นอันดับสูงสุด ในการกำหนดวาระของประชาชนในขณะที่ปัญหาด้านอุตสาหกรรมและการป้องกันประเทศเป็นประเด็นปัญหาสำคัญซึ่งจัดไว้อันดับสูงสุดของสื่อสารมวลชน 3. การจัดกำหนดวาระของหนังสือพิมพ์จะใกล้เคียงกับการกำหนดวาระประชาชนมากกว่าวิทยุและโทรทัศน์ที่ปรากฏชัดคือ สื่อมวลชนประสบความสำเร็จในการกระตุ้นให้ประชาชนสนใจประเด็นสำคัญขงปัญหาบางประเด็นมากกว่าประเด็นอื่นๆ 4.ทิศทางของการกำหนดประเด็นสำคัญของเรื่องเริ่มจากสื่อมวลชนไปสู่ประชาชน

ในฐานะที่สถานีโทรทัศน์ไอทีวีมีบทบาทเป็นนายประตูข่าวการคัดเลือกข่าวสาร และ อีกหน้าที่หนึ่งเกิดขึ้นมาควบคู่กันไปคือ หน้าที่กำหนดวาระประเด็นสำคัญของข่าวอันจะนำไปสู่การ

กำหนดว่าประชาชนควรให้ความสนใจในเรื่องใดในช่วงเวลาหนึ่งๆ กรณีการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก , กรณีเลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม. และ กรณีที่ไม่มีเหตุการณ์ใหญ่ที่สำคัญเกิดขึ้นเลย นั้นมีหลายประเด็นเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งบางประเด็นประชาชนอาจไม่ได้รับรู้อันเนื่องมาจากสื่อไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นนั้นแต่กลับไปให้ความสนใจประเด็นด้านอื่นๆ สถานีโทรทัศน์ไอทีวีจึงมีบทบาทในการกำหนดว่าประชาชนควรจะรู้เรื่องใดและไม่รู้เรื่องใด แนวคิดนี้จึงได้นำมาใช้ประกอบกับแนวคิดนายประตูข่าวสารเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการคัดเลือกข่าว รวมทั้งวิธีที่บรรณาธิการข่าวใช้ตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดในแต่ละช่วงเวลา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย